

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่จัดโดยชุมชน:กรณีศึกษา โรงเรียนชุมชน ตำบลบ้านหลวง อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในชุมชน รวมทั้งสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวคิดในการก่อตั้งโรงเรียนชุมชนเพื่อแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน อันเป็นที่มาของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดโดยชุมชน

ประชากร

1.1 ในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหา ความต้องการของท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งโรงเรียนชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน การวางแผนการจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนชุมชน การหาแหล่งทรัพยากรในด้านบุคลากร อาคารสถานที่และงบประมาณ การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น การกำหนดเนื้อหา กิจกรรม คาบเวลาเรียน เกณฑ์การวัดและการประเมินผล การจัดทำเอกสารหลักสูตร การตรวจสอบ คุณภาพหลักสูตรและเอกสารหลักสูตร ผู้วิจัยได้ศึกษาประชากรเป้าหมายซึ่งได้แก่ คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจำนวน 9 คน

1.2 ในการศึกษาขั้นตอนการสร้างหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น เกี่ยวกับการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น ขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ เกี่ยวกับการบริหารและบริการหลักสูตร ในส่วนของการเตรียมบุคลากร การจัดทำตารางสอน การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การเตรียมอาคารสถานที่ การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้ศึกษาประชากรเป้าหมายซึ่งได้แก่ผู้บริหาร โรงเรียนชุมชนจำนวน 5 คน

ในการศึกษาขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ เกี่ยวกับการสอนในส่วนของวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัด/ผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประชากรเป้าหมายซึ่งได้แก่ วิทยากรท้องถิ่นที่สอนในโรงเรียนชุมชนจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ประเภท คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสังเกตสภาพ การจัดการเรียนการสอน และแบบศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่จัดโดยชุมชน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสิ้น 5 ฉบับดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง(Semi-structured Interview) ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์เป็นเพียงแนวทางในการสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมได้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนของคำตอบมากขึ้น ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ 3 ฉบับดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสัมภาษณ์คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มี 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับ สถานภาพโดยทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ด้านอาชีพ อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน การฝึกอบรมอาชีพในด้านต่างๆ

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับ การศึกษาปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น การหาแหล่งทรัพยากรในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น การเตรียมบุคลากร การบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน การเตรียม งบประมาณค่าใช้จ่าย

ฉบับที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวง มี 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับ สถานภาพโดยทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ด้านอาชีพ อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน การฝึกอบรมอาชีพในด้านต่างๆ

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนในชุมชน การหาแหล่งทรัพยากรในด้าน บุคลากร อาคารสถานที่และงบประมาณ การตรวจสอบคุณภาพ หลักสูตรและเอกสารหลักสูตร การเตรียมบุคลากร การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อ การเรียน การสอน การจัดเตรียมอาคารสถานที่ การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย

ฉบับที่ 3 แบบสัมภาษณ์วิทยากรท้องถิ่นที่สอนในโรงเรียนชุมชน มี 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับ สถานภาพโดยทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ด้านอาชีพ อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน การฝึกอบรมอาชีพในด้านต่างๆ

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับ การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น การกำหนดเนื้อหาการเรียนการสอน การกำหนดคาบเวลาเรียน การจัดตารางสอน การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน

แบบสังเกตการสอนในโรงเรียนชุมชน

มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการเกี่ยวกับ การปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การสรุปเนื้อหาสาระ การวัดผล ประเมินผล จำนวน 1 ฉบับ

1.2 แบบศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่นในโรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวง

มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ และสรุปเนื้อหาสาระสำคัญของเอกสาร โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับขั้นตอนการเตรียมการในการจัดตั้งโรงเรียนชุมชน ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น แนวทางการจัดการเรียนการสอน การหาแหล่งทรัพยากร การสร้างหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น และการนำหลักสูตรไปใช้

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 3 ฉบับ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การดำเนินงาน และปัญหาในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับ สถานภาพทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับ การดำเนินงาน และสภาพปัญหาการดำเนินงาน ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งมีรายละเอียดของประเด็นที่จะสัมภาษณ์แตกต่างกันตามบทบาทของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ คณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนชุมชนตำบลบ้านหลวง

ฉบับที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์วิทยากรท้องถิ่น

2. แบบสังเกตสภาพการจัดการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตขึ้นเอง ซึ่งจะสังเกตเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ได้แก่ วิธีการสอน ความสนใจของผู้เรียน การวัด การประเมินผลหลังเรียน

3. แบบศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ที่จัดโดย ชุมชน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือต่างๆขึ้นเองโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี หลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การดำเนินการ และการจัดการของโรงเรียนชุมชน การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน วิทยากรท้องถิ่น ผู้บริหาร โรงเรียน และครู เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. จัดทำตารางโครงสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหา
3. นำตารางสร้างเครื่องมือวิจัย และขอบเขตของการวิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ เพื่อขอคำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไข
4. สร้างเครื่องมือฉบับร่าง แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจพิจารณาเพื่อขอคำแนะนำ และปรับปรุงแก้ไข
5. นำเครื่องมือวิจัยไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสมบูรณ์ ความตรงของเนื้อหา และภาษาที่ใช้ใน เครื่องมือวิจัย
6. นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา
7. จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ทั้งการสัมภาษณ์กึ่งทางการ(Semi-formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ(Informal Interview) โดยขั้นแรกผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยสัมภาษณ์ในลักษณะพูดคุยในประเด็นหลักๆ เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของโรงเรียนชุมชน แนวคิดการจัดตั้งโรงเรียนชุมชน การวางแผนการจัดการเรียนการสอน และการจัดหาทรัพยากรในด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการนี้ในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆกับโรงเรียนชุมชน เพื่อให้ได้รายละเอียดข้อมูล รวมทั้งตรวจสอบความชัดเจนถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาก่อนด้วย หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบกึ่งทางการโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างซึ่งมีคำถามเป็นเพียงแนวทางการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาการดำเนินงาน และสภาพปัญหาใน โรงเรียนชุมชน

หนึ่งก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และประโยชน์ของข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้สัมภาษณ์ ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์จะใช้วิธีการพูดคุยสนทนากัน และจับประเด็นข้อคำถามโดยเขียนประเด็นย่อเอาไว้ โดยการสัมภาษณ์นี้จะไม่เป็นไป

ตามลำดับข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ แต่จะเป็นไปตามหัวข้อสนทนาที่ผู้ให้สัมภาษณ์สนทนาและให้ข้อมูลกับผู้ให้สัมภาษณ์

2. การสังเกตสภาพการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตพฤติกรรม และการจัดกิจกรรมต่างๆ การวัดผลประเมินผลของครูผู้สอน ในทุกกลุ่มวิชาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น โดยแต่ละวิชาผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในทุกวิชา วิชาละสามครั้ง แล้วนำผลจากการสังเกตมาประมวลผล

3. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และโรงเรียนชุมชน โดยศึกษาเฉพาะเอกสารที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้รวมถึงข้อมูลที่ได้รับการกล่าวถึงในการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถจำแนกเอกสารที่ศึกษาเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1 เอกสารที่เกี่ยวกับขั้นเตรียมการในการจัดตั้งโรงเรียนชุมชน อันประกอบไปด้วย แบบบันทึกการประชุม แผนงานโครงการการก่อตั้งโรงเรียนชุมชน

3.2 เอกสารที่เกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น อันประกอบไปด้วย แบบบันทึกการประชุม เอกสารที่เกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม คาบเวลาเรียน การวัดการประเมินผล เอกสารที่เกี่ยวกับการจัดทำเอกสาร หลักสูตร เอกสารที่เกี่ยวกับการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร และเอกสาร หลักสูตร

3.3 เอกสารที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งประกอบไปด้วย บันทึกการประชุม เอกสารที่เกี่ยวกับการบริหารและบริการหลักสูตร เอกสารที่เกี่ยวกับงานสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 หัวข้อดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ตอนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น
ในโรงเรียนชุมชน วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ วิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบความ
เรียง

2. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนในชุมชน วิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ นำ
เสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบความเรียง

3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนาหลักสูตร
ท้องถิ่น ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบความเรียง โดยจะสรุปใจความในเอกสารตาม
ประเด็นที่ศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย